

RADIONICA • AKTIV ELEKTRO

SREDA, 7. 10. 2026.

Mladi u digitalnom svetu

PRE NEGO ŠTO KLIKNEŠ

● Amina Memić

● Dženan Košuta

● Redžep Lekpek

Ko smo **mi**?

Troje nastavnika iz Aktiva elektro. Predajemo informatiku i programiranje, pa znamo kako aplikacije rade „iznutra”.

Amina Memić

DEO 01 • KO TE GLEDA?

Dženan Košuta

DEO 02 • REČI KOJE BOLE

Redžep Lekpek

DEO 03 • PRE NEGO ŠTO KLIKNEŠ

Nismo ovde da vam zabranimo telefon. Ovde smo da naučite da ga koristite pametnije od drugih. 😊

 RUKE GORE

Podigni ruku ako...

- 1 ...imaš nalog na 3 ili više društvenih mreža
- 2 ...si juče skrolovao/la **posle ponoći**
- 3 ...si nekad nešto objavio/la, pa to **obrisao/la**
- 4 ...ti je pisao neko koga **ne poznaješ uživo**
- 5 ...si video/la da neko **ismeva drugog** u grupi ili komentarima

Skoro svi smo podigli ruku bar jednom. Ova tema nije „o nekom tamo“, nego o **nama**.

1s

toliko ti treba
da klikneš „Pošalji”

∞

toliko dugo to može
da ostane na internetu

Danas pričamo o onome što se dešava između ta dva broja.

Danas za 45 minuta

01

Ko te gleda?

Privatnost i lični podaci, lozinke, lažni profili i krađa naloga

 Amina

02

Reči koje bole

Digitalno nasilje, govor mržnje i šta može da uradi posmatrač

 Dženan

03

Pre nego što klikneš

Odgovornost za objave, fotografije i snimci bez dozvole, AI

 Redžep

🏁 Na kraju: kviz „Mit ili činjenica?“ i kome možeš da se obratiš kad zatreba.

Pravila igre

Nema pogrešnih odgovora

Zanima nas šta vi stvarno mislite.

Bez stvarnih imena

Pričamo o situacijama, ne o ljudima iz škole.

Poštujemo tuđe mišljenje

Ne slažeš se? Super, ali bez vređanja.

Glasamo rukom

👍 OK 👉 nisam siguran/na 👎 nije OK

DEO 01

AM Amina Memić

DEO 01

KO TE GLEDA?

🔒 privatnost

📄 lični podaci

🔑 lozinke

🎭 lažni profili

AM

Amina Memić

lana.v_16

86 objava 1.204 pratilaca 1.390 prati

Lana V. 🌸 16 • 🔌 Elektro, IV-2 💙 • 👻 snap: lana.v16

🌐 JAVNI NALOG

Srećan 16. meni! 🎉
12. martLinija 4, svako jutro u
7:10 🤔Roditelji na putu do
nedelje 🤔 kuća je
NAŠARex 🐕 sa mnom od
2015. ❤️Generacija 2027 💙
IV-2Kafić preko puta
škole, svaki dan
posle 7. časa

🔍 DETEKTIVI

Šta stranac sazna o Lani za 5 minuta?

Lana nije poznata ličnost. Ima javan nalog, kao i mnogi od nas.

Pronađite bar 6 informacija koje Lana verovatno nije želela da da strancu.

Šta je stranac saznao?

- 1 Ime, godine, škola, odeljenje: Lana V., 16, Elektro IV-2
- 2 Tačan datum rođenja: 16 godina + „12. mart”
- 3 Gde je svako jutro: linija 4, u 7:10
- 4 Gde je posle škole: kafić preko puta, posle 7. časa
- 5 Da je kuća prazna do nedelje
- 6 Ime ljubimca + godina: „Rex2015”, česta lozinka 😬
- 7 Drugi nalozi: snap: lana.v16

Šta neko može s tim?

da te prati i „slučajno” sretne

da ti piše kao da te zna: „Ćao, ja sam iz IV-1...”

da pogodi lozinku ili sigurnosno pitanje

da zna kada nikog nema kod kuće

💡 Lokaciju i putovanja objavi **kad se vratiš**, a ne uživo.

Šta je **lični podatak**?

Svaki podatak na osnovu kog neko može da otkrije **ko si ti**.

ime i prezime

JMBG

adresa

broj telefona

fotografija i snimak

glas

lokacija

IP adresa

otisak prsta / Face ID

zdravlje

ocene

vera i uverenja

Zakon o zaštiti podataka o ličnosti (čl. 16): sa navršenih 15 godina sam/a daješ pristanak aplikacijama da obrađuju tvoje podatke. Kad klikneš „Prihvatam“, potpisao/la si ti.

Jedna fotografija **priča više** nego što misliš

Šta još vidi pažljiv posmatrač?

- 🏠 kućni broj i ulicu
- 🚗 registarske tablice
- 🎓 logo škole ili dres kluba
- 🪞 odraz u ogledalu ili naočarima
- 📄 papire, ekran ili raspored na stolu

🔧 **IT trik:** Instagram uklanja ove podatke iz objave, ali kad sliku pošalješ **kao fajl** (Viber/WhatsApp „dokument“, mejl), oni ostaju! Isključi lokaciju za kameru: Podešavanja → Privatnost → Lokacija → Kamera

 GLASAJTE

Koja lozinka je **najjača**?

A lana2009

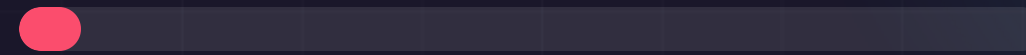
B L@na2009!

C Rex123456

D plavi-rex-pije-kafu-u-7

Hakeri ne pogađaju slovo po slovo

A • lana2009

PADA ODMAH

B • L@na2009!

PADA BRZO

C • Rex123456

PADA ODMAH

D • plavi-rex-pije-kafu-u-7

PRAKTIČNO
NEPROBOJNA

Prvo probaju milione **procurelih lozinki** i poznate šablone: ime + godina, @ umesto a, ! na kraju.

🔪 Dužina pobeđuje: 4+
nepovezane reči

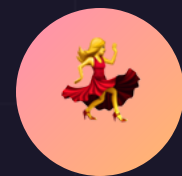
🔄 Druga lozinka za svaki nalog (ili
menadžer lozinki)

📱 Uključi 2FA: bez koda sa tvog
telefona lozinka im ne vredi

Pravi ili lažni?

👤 KOJI SU LAŽNI?

A

nina.moda_

Nalog otvoren pre 9 dana

3 objave • 2.847 pratilaca • prati 7.512

Ćao 😍 vidim da si iz Elektro, baš si sladak! Ajmo na Telegram, tamo ću ti poslati nešto 🔥

B

stefan.k_2009

Na Instagramu od 2021.

214 objava • 386 pratilaca • prati 402

👥 23 zajednička pratioca iz škole

Ej, imaš li raspored za sutra?
Nisam bio na času 🙏

C

Instagram Podrška ✓

Nalog otvoren pre 2 dana

0 objava • 12 pratilaca

⚠️ Vaš nalog će biti TRAJNO obrisano za 24h. Potvrdite podatke: insta-help-verify.com

Crvene zastavice

- ▶ nov nalog, a malo objava
- ▶ „savršene” slike (ukradene ili AI)
- ▶ „ajmo na Telegram/Snap”
- ▶ „nemoj nikome da kažeš”

A • LAŽAN B • PRAV C • LAŽAN

- ▶ prati hiljade, nema zajedničkih prijatelja
- ▶ preterani komplimenti odmah na početku
- ▶ traži slike, novac ili kod
- ▶ „podrška” sa linkom i rokom od 24h

 Proveri: obrnuta pretraga slike (Google Lens) • pitaj zajedničke prijatelje • pitaj uživo. Prava podrška ti ne piše u DM sa linkom.

PORUKE

sada

Vaš WhatsApp kod: 482-913. Ne delite ovaj kod ni sa kim.

Ena
na mreži

Ejji izvini što smaram

greškom sam ukucala tvoj broj umesto
svog, stići će ti kod od 6 cifara

možeš da mi ga pošalješ? HITNO je

 ŠTA RADIŠ?

A Pošaljem. Pa to je Ena!

B Pozovem Enu ili je pitam uživo

C Ne šaljem ništa i prijavim nalog

Kako se krade **nalog**

Tačno: B + C. Kod iz SMS-a je ključ tvog naloga i ne šalješ ga nikome.

Lažni profil na tvoje ime (zloupotreba identiteta)? Prijavi platformi: ⋮ → Prijavi → Pretvara se da je neko drugi. Pretnje ili ucena → policija.

Zaštititi se za 5 minuta

- ✓ Privatan nalog + proveriti ko te prati
- ✓ Lokacija isključena za kameru
- ✓ Kodove i lozinke ne daješ nikome
- ✓ Uključi dvofaktorsku zaštitu (2FA)
- ✓ Različite lozinke za različite naloge
- ✓ Pre objave: pogledaj pozadinu

🏠 **Najlakši domaći u životu:** večeras uključi 2FA na bar jednom nalogu.

Zaštitili smo sebe. A kako se ponašamo prema **drugima**? → **Dženana**

DEO 02

DK Dženan Košuta

DEO 02

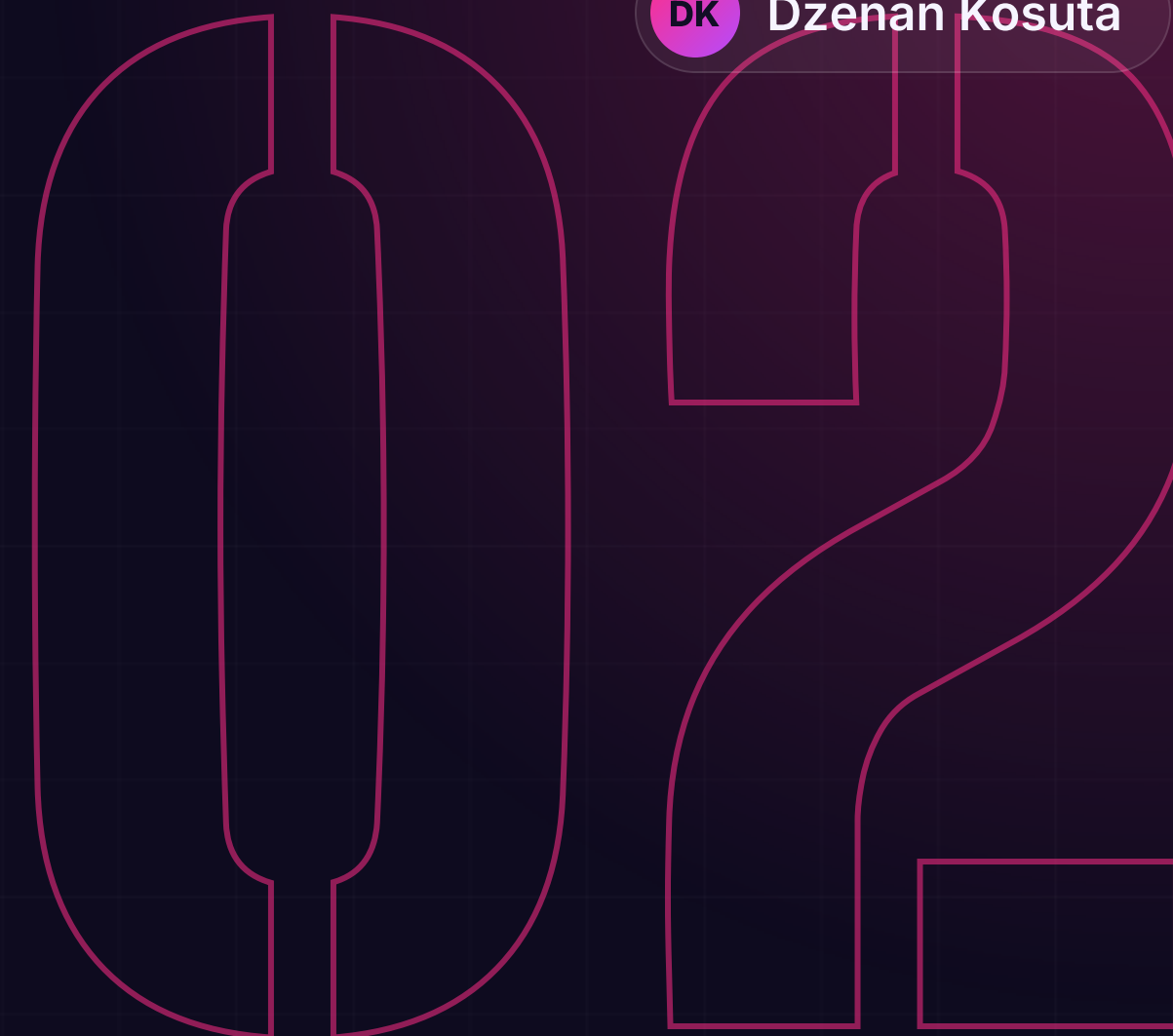
REČI KOJE BOLE

 digitalno nasilje

 govor mržnje

 sloboda govora

 posmatrač

DK

Dženan Košuta

Šta je digitalno nasilje?

Kad se telefon, internet ili mreže koriste da se neko **povredi, ponizi, uplaši ili isključi**.

💬 uvredljive poruke i komentari

😬 ismevanje (memovi, montaže)

📁 izbacivanje i ignorisanje u grupi

🎭 lažni profil na tuđe ime

📁 deljenje tuđih slika i prepiski

🔪 pretnje

🗣️ širenje glasina

✉️ uporno proganjanje porukama

Zašto boli više nego uživo?

🌙 24/7: prati te do kreveta

👥 publika: stotine, ne petoro

🎭 anonimnost: iza ekrana je lakše biti okrutan

📸 ostaje: screenshot ne nestaje

IV-2 (bez razrednog)

31 član

1 **Luka**
ko je uradio domaći iz elektronike? 😓

2 **Nikola**
pitaj Marka, on sve zna 🧐

3 **Sara**
hahah profesor Marko 😂

4 **Nikola**
📷 [slika: Marko spava na času] „KAD TI MAMA KUPI
KALKULATOR” 🧐🧐

5 **Luka**
AHAHAHAH 💀💀💀

6 **Nikola**
ajde da ga izbacimo, ionako ništa ne piše

7 Nikola je uklonio Marka iz grupe.

8 **Nikola**
šaljem sliku i u grupu cele škole 😂

👉 POKAŽITE BROJ

Kod koje poruke je šala postala **nasilje**?

TEST OD 4 PITANJA

😬 Da li se smeje i Marko?

🔄 Da li se ponavlja?

👥 Koliko ljudi to vidi?

💡 Da li bi to rekao/la u lice?

Šala ili **nasilje**?

👍 šala

👋 granično

👎 nasilje

1

Drug ti pošalje mem o tebi u **privatnoj poruci**. Oboje se smejete.

2

U grupi odeljenja svi uporno „**seen-uju**” jednu osobu i nikad joj ne odgovaraju.

3

U igrici, posle loše runde, saigrač napiše: „**noob, deinstaliraj igru**”.

4

U igrici te neko vređa **zbog vere i nacionalnosti**: „vрати se odakle si došao”.

5

Neko na story-ju napravi anketu: „**Ko je najružniji u odeljenju?**”

6

Snimiš drugara kako pada na odmoru i pošalješ u grupu, „**samo nama**”.

Šta je **govor mržnje**?

Kada se poziva na **diskriminaciju** ili **nasilje** prema pojedincima ili grupama zbog njihove **vere, nacionalnosti, boje kože, pola, invaliditeta** ili neke druge lične karakteristike, verovatno se radi o **govoru mržnje**.

Prema: Savet Evrope, „Govori rečima mira! Govor mržnje nije opcija!” (2020)

 Mržnja ne pripada nijednoj grupi: svako može biti meta. Danas oni, sutra ti.

 Mržnja je više od „samo reči”: u školi, na ulici, u komentarima, memovima i igricama.

„Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima.” Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, čl. 1

Sloboda govora ili **govor mržnje**?

👍 SLOBODA GOVORA

Kritikuješ **ideju, mišljenje, odluku**.
Možeš oštro, ali bez napada na ljude.

👎 GOVOR MRŽNJE

Napadaš **ljude zbog toga ko su**.
Pozivaš da se isključe, ponize ili napadnu.

🧑👍 ILI 👎?

1 „Mislim da je nova odluka o telefonima u školi loša, i evo zašto...”

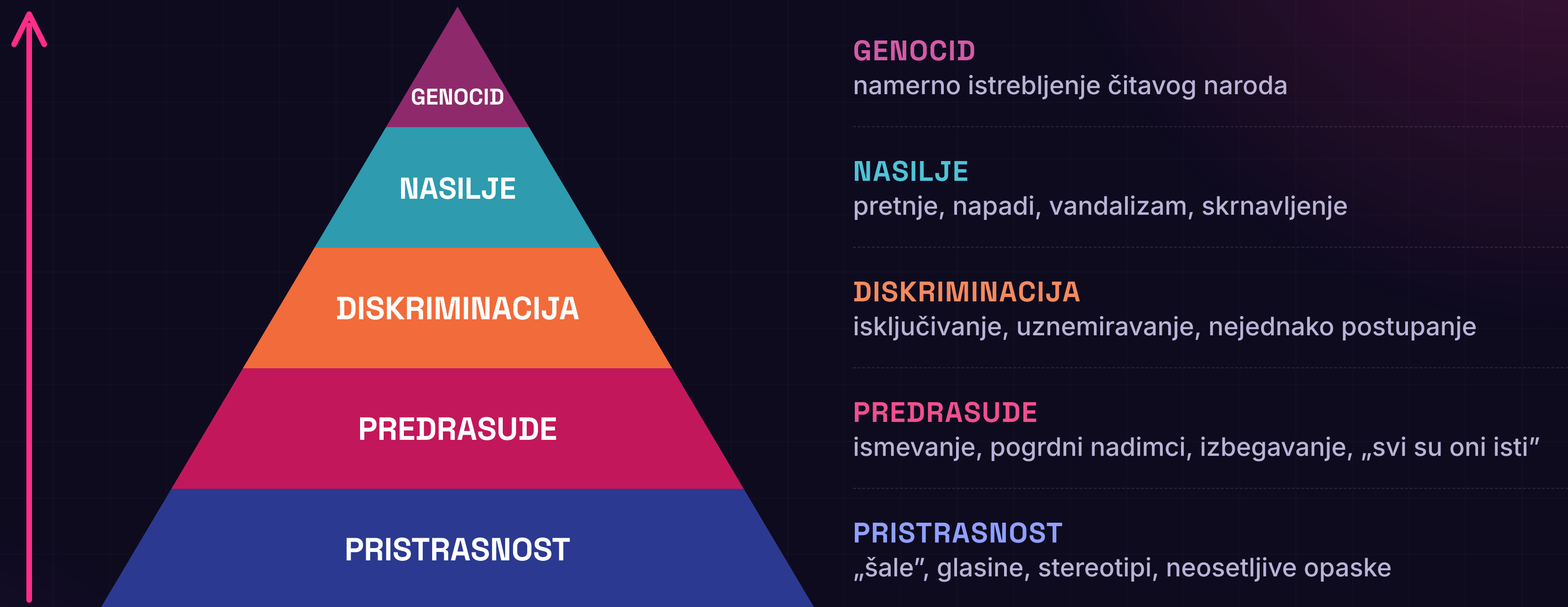
2 „Svi ____ su lopovi, ne treba ih puštati u naš grad.”

3 „Ne sviđa mi se tvoja muzika, meni je to buka.”

4 „Devojke nemaju šta da traže u elektro školi.”

„Sloboda govora podstiče debatu, dok govor mržnje podstiče nasilje.” Newton Lee

Piramida mržnje: sve počinje „šalom“

Izvor: Antidefamaciona liga (ADL), prema brošuri Saveta Evrope „Govori rečima mira!“ (2020) • Ako niko ne reaguje, sledeći stepenik postaje „normalan“.

Zašto se mržnja online širi brže?

Algoritam voli bes

Više komentara i svađe → više prikazivanja

Anonimnost

„Niko ne zna da sam ja“, pa nestaje stid

Eho-komora

Vidiš samo one koji misle kao ti

Botovi i lažni nalozi

Mala grupa izgleda kao „svi tako misle“

Algoritam ne zna šta je dobro, nego samo šta je „angažujuće“. Ti znaš.

Svaki lajk, komentar i šer je glas za to da se sadržaj prikaže još većem broju ljudi.

Video/la si. Šta sad?

1

Ne lajkuj, ne šeruj

Bez publike nasilje nema smisla.

2

Podrži metu

Privatno: „Video sam. Nisi sam/a.”

3

Sačuvaj dokaz

Screenshot: ko, šta, kada.

4

Prijavi

Platformi i odrasloj osobi kojoj veruješ.

5

Reaguj smireno

Kratko i bez vređanja: „Ovo nije OK.”

Ćutanje može da izgleda kao da se slažeš. Napadaj **sadržaj**, ne osobu. Mržnju ne pobeđuješ mržnjom.

GOVORI REČIMA MIRA!

Govor mržnje nije opcija.

„Ja sam se odlučio za ljubav. Mržnja je prevelik teret.”

Martin Luther King Jr.

A šta se dešava kad **mi** kliknemo „Pošalji”? → **Redžep**

DEO 03

RL Redžep Lekpek

DEO 03

PRE NEGO ŠTO KLIKNEŠ

03

👉 odgovornost

📸 slike bez dozvole

🤖 AI i deepfake

⏸ PAUZA

RL Redžep Lekpek

Internet **ne** zaboravlja

„Obrisano” ≠ nestalo

Neko je već napravio screenshot ili preuzeo. Obrisano je samo kod tebe.

Story od 24h?

Za snimak ekrana dovoljna je 1 sekunda, a on traje zauvek.

Za 5 godina

Fakultet, poslodavac, nova ekipa: svi prvo ukucaju tvoje ime.

Ti si urednik svog profila. Odgovoran/na si za ono što **objaviš, ali i za ono što **proslediš**.**

⚖️ Od 14. godine postoji krivična odgovornost. 🏫 U školi se vodi vaspitno-disciplinski postupak.

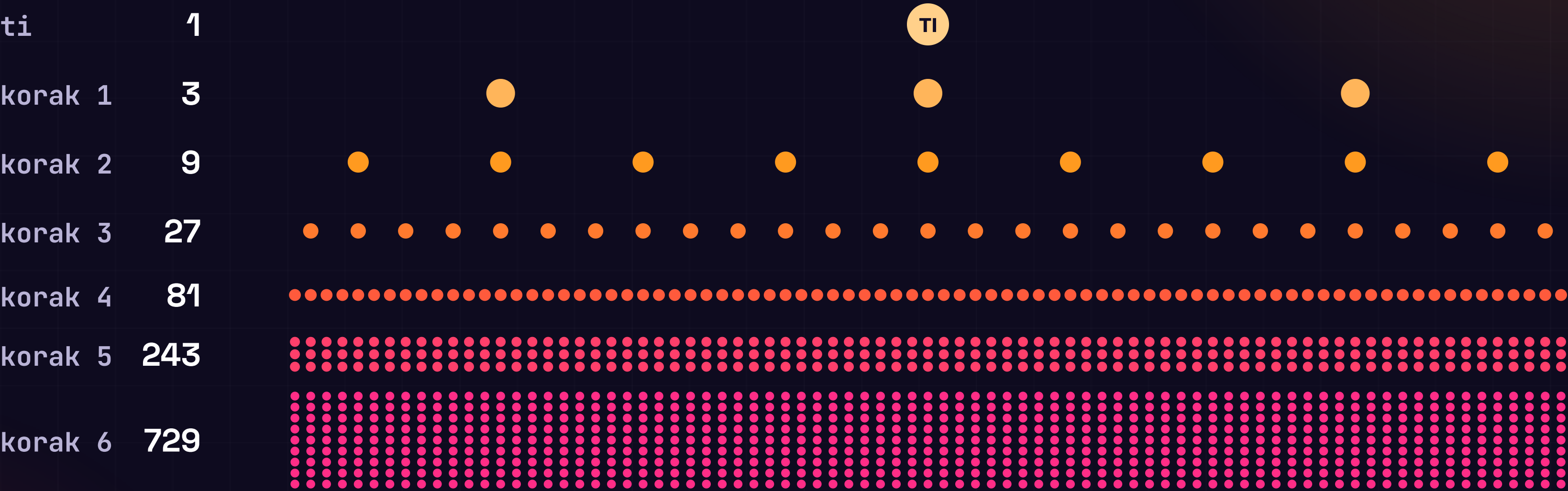
🤔 POGODITE

Pošalješ sliku **trojici**. Svako je pošalje još trojici... Koliko ljudi je ima posle **6 koraka**?

Posle 6 koraka: 1.093 telefona

To je cela jedna škola.
I sve je počelo od **jednog klika**.

Snimci i slike **bez dozvole**

Slikaš ili snimiš profesora ili druga na času i objaviš

Snimak iz svlačionice ili toaleta

Snimak tuče ili pada „za smeh”

Screenshot tuđe privatne prepiske u grupu

ŠTA KAŽE ZAKON

Krivični zakonik, čl. 144: neovlašćeno fotografisanje, kao i pokazivanje tog snimka drugima

čl. 145: neovlašćeno objavljivanje tuđeg snimka ili portreta

U školi: vaspitno-disciplinski postupak i Tim za zaštitu od nasilja

NEMA PRISTANKA → NEMA OBJAVE

AI: nije stvarno, **ali šteta jeste**

Aplikacije mogu da „zalepe“ tuđe lice na drugo telo, promene glas ili „skinu“ odeću sa fotografije. Za osobu na snimku poniženje je **isto kao da je pravo**.

Kako da posumnjaš?

- čudni prsti, uši, zubi, nakit
- svetlo i senke koje se ne slažu
- iskrivljen tekst u pozadini
- usne ne prate glas

...ali svakog meseca je sve teže prepoznati.

Važno je da znaš

Pravljenje i deljenje lažnih snimaka nekoga je **digitalno nasilje** i može biti **krivično delo**. „Samo sam probao aplikaciju“ nije opravdanje.

 Ne veruj na prvu

 Ne deli

 Prijavi

Ako ti neko **preti** ili **te učenjuje**

♥ Nisi ti kriv/a. Kriv je onaj ko učenjuje.

1

Ne plaćaj i ne šalji ništa više

2

Ne briši prepisku: sačuvaj dokaze

3

Blokiraj i prijavi nalog

4

Reci odrasloj osobi kojoj veruješ

5

Prijavi: 19833 ili policija 192

 Intimne slike maloletnika: čuvanje i prosleđivanje je teško krivično delo (Krivični zakonik, čl. 185). Ako ti stigne takva slika, ne prosleđuj je, obriši je i reci odrasloj osobi.

PRE SVAKOG KLIKA

PAUZA

5 sekundi. 5 pitanja.
Uštedi sebi godine.

Proveri: da li je istina?

Ko je izvor? Da li to širim laž?

Ako je neko drugi na slici, da li je pristao?

Nema pristanka → nema objave.

Uvredljivo?

Kako bih se osećao/la da je ovo o meni?

Zauvek ostaje.

Da li će mi biti OK i za 5 godina?

Ako ne bih rekao/la uživo, ne pišem.

Ekran nije maska.

🧑 ŠTA RADIŠ?

Stigne ti fotografija drugarice koja se **širi po školi**.

A Pogledam i prosledim dalje

B Pogledam i ćutim

C Ne prosleđujem, pišem joj da sam uz nju i javim odraslom

D U grupi napišem: „Ovo nije OK, obrišite.”

🔗 Svaki „stop” prekida lanac od 1.093 telefona. Budi ta karika. → **Kviz!**

MIT ili ČINJENICA?

👎 mit

👍 činjenica

#1

„Kad obrišem objavu, ona je nestala.”

#2

„Ako mi je nalog privatn, niko ne može da podeli ono što objavim.”

#3

„Snimanje druga i objava bez dozvole može biti krivično delo.”

MIT ili ČINJENICA?

#1

„Kad obrišem objavu,
ona je nestala.”

MIT

Screenshot, preuzimanje i arhive.
Obrisano je samo kod tebe.

#2

„Ako mi je nalog
privatan, niko ne
može da podeli ono
što objavim.”

MIT

Svaki pratilac može da napravi
snimak ekrana i pošalje ga dalje.

#3

„Snimanje druga i
objava bez dozvole
može biti krivično
delo.”

ČINJENICA

Krivični zakonik, čl. 144 i 145.
Plus disciplinski postupak u školi.

MIT ili ČINJENICA?

👎 mit

👍 činjenica

#4

„Ako samo prosledim,
nisam ja
odgovoran/na.”

#5

„Kod iz SMS-a smem
da pošaljem drugu
ako mi ga traži.”

#6

„Govor mržnje nije
zaštićen slobodom
govora.”

MIT ili ČINJENICA?

#4

„Ako samo prosledim,
nisam ja
odgovoran/na.”

MIT

Prosleđivanje je deljenje. I ti si
karika u lancu.

#5

„Kod iz SMS-a smem
da pošaljem drugu
ako mi ga traži.”

MIT

Kod je ključ tvog naloga. Ne
daješ ga nikome, ni najboljem
drugu.

#6

„Govor mržnje nije
zaštićen slobodom
govora.”

ČINJENICA

Sloboda govora ne obuhvata
pozivanje na mržnju i nasilje (KZ,
čl. 317).

Kome možeš da **se obratiš**?

NACIONALNI KONTAKT CENTAR ZA
BEZBEDNOST DECE NA INTERNETU

19833

pametnoibezbedno.gov.rs

U školi: razredni starešina, pedagog, psiholog, Tim za zaštitu od nasilja

Roditelj ili odrasla osoba kojoj veruješ

Policija 192: pretnje, ucena, intimni snimci

Na mreži: ... → Prijavi · Blokiraj

Pre prijave sačuvaj dokaze. Traženje pomoći nije cinkarenje, nego hrabrost.

 JEDNA REČENICA

Od danas, pre nego što kliknem,
ja ću...

uključiti 2FA

pogledati pozadinu slike

pitati za dozvolu

ne prosleđivati

podržati drugara

napraviti PAUZU

HVALA!

Pre nego što klikneš: **PAUZA.**

Pitanja? Komentari? Slobodno, sada ili posle radionice.

● Amina Memić

● Dženan Košuta

● Redžep Lekpek

 DEBATA

Treba li **zabraniti anonimne naloge** na mrežama?

← LEVA STRANA: ZA

Lakše se pronalaze nasilnici · ljudi su pristojniji pod svojim imenom · manje botova

DESNA STRANA: PROTIV →

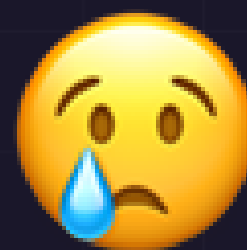
Anonimnost štiti žrtve i one koji prijavljuju nepravdu · privatnost · ko čuva naše lične karte?

 Svaka strana ima 2 argumenta po 30 sekundi. Pravilo: napadamo argument, ne osobu.

Ko ima **najviše moći?**

Nasilnik
napada

Meta
trpi

Publika
lajkuje, smeje se,
prosleđuje

Branilac
staje uz metu

👁️ Publika! Kada publika nestane ili postane branilac, nasilje gubi smisao.

ŠTA RADIŠ? KOME SE OBRAĆAŠ?

Još tri situacije

A

Drug ti traži lozinku od Instagrama „samo da proveri nešto“.

B

Pojavio se lažni profil koji ismeva jednog profesora i deli njegove slike.

C

Neko je objavio tvoju sliku na kojoj ne izgledaš dobro i neće da je skloni.